

LUTHERSK KIRKETIDENDE



INNHOLD

Presten: Hva slags bibelleser er jeg? /
Musikk: en del av hverdagen – en forsmak
av himmelen / Begrepsforvirring i kirke-
ordningsdebatten: ”Virksomhet” i kirken /
Å velsigne Gud / Svar til Fred Riktor

SØNDAGSTEKSTEN

17. søndag i treenighetstiden - Dag Øivind Østereng
Mikkelsmesse - Øystein I. Larsen

18. søndag i treenighetstiden - Even Borch

19. søndag i treenighetstiden - Martin Aalen Hunsager



Det er en sammenheng mellom hva slags
bibellesere og hva slags forkynnere vi er

Presten: Hva slags bibelleser er jeg?

Jeg husker jeg satt på konfirmasjonstime for noen tiår siden og hørte presten si: ”Johannes 3,16 kalles den lille Bibel. Det er det fineste verset i Bibelen, en enorm kjærlighetserklæring som oppsummerer hele greia.” Jeg var

femten år, hadde en bestevenninne som var humanetiker og syntes ikke at det var så veldig fint. Jeg hørte best den implisitte ekskludering som lå i det: ”for at hver den som tror...” – underforstått: Ikke de andre, dem jeg var glad i.

Denne berømte bibelsetningen gikk rett inn i noe av det jeg syntes var vanskeligst med den kristne tro – og som jeg fortsatt synes er vanskelig, selv om jeg nå har mye mer teologi rundt det hele.

Denne lederen skal ikke handle om himmel og helvete, men om forkynneren som bibelleser. Det er sammenheng mellom hva slags bibellesere og hva slags forkynnere vi er. Hvordan vi leser, hva vi leser, hvordan vi forkynner, og hva vi forkynner. Og vi skal være forsiktige med å ta for gitt at alle våre tilhørere leser på samme måte som vi – uansett hvilket stæsted vi har. Er vi bevisste nok på det?

En side av dette er selvfølgelig de ulike teologiske syn på brennbare etiske spørsmål, enten det gjelder seksualitet, klimaspørsmål, bioteknologi eller himmel og helvete. På disse feltene, og flere til, rommer både presteskaper og kirkens øvrige lederskap og grasrot flere ulike tilnærminger. En annen men beslektet side kan kanskje sies å handle om “personligheten” til troen vår, som slår ut i både hvordan vi leser og hvordan vi forkynner.

Den ballast og bagasje vi har med oss i troen og livet, våre erfaringer og hvilke åndelige autoriteter vi har, vil være avgjørende for hva slags holdning vi nærmer oss tekstene med, og hvilke tekster vi leser. Samtidig må vi jo håpe at våre bibelstudier preger vår tro og teologi og våre liv. Hva som kommer først og sist, er det ulikt syn på. Noen mener veien går fra tekst til liv; andre hevder det motsatte. Noen mener at teksten sier det den sier, og at de selv leser det som står, mens meningsmotstandere tolker den. Andre mener at Bibelens tekster og erfaringsmateriale er en kilde på linje med flere, og underordnet våre erfaringer her og nå. Jeg hører til blant dem som vil hevde at det følger en større tyngde og forpliktelse med bibeltekstene enn med andre kilder, men at vi alltid bringer med oss en tolkning inn i møte med tekstene – at enhver leser er et tolkende subjekt i det hun eller han leser, og at det derfor er en umulighet “bare” å lese teksten.

Hva er sammenhengen mellom hva slags bibelleser jeg er, og hva slags forkynner jeg er?

Det går på mer enn bibelsyn. For eksempel: Er jeg av natur enkel eller komplisert? Ser jeg lyst eller litt mørkere på livet? Har jeg i fokus det oppbyggelige, bekreftende i tekstene jeg skal forkynne over, eller fester jeg meg ved det som er vanskelig, provoserende, uforståelig? Er jeg mest opptatt av at folk skal bli glad i Bibelen, eller at de skal få verktøy til å møte den? Hvilke tilhørerstemmer forplikter jeg meg mest på? Hva er målet mitt med forkynnelsen?

Lykkelige er vi predikanter som har noen tilhørere som våger å melde ærlig tilbake, med både ris og ros! Jeg har vært heldig alltid å ha noen slike, men jeg etterspør det da også. Jeg husker en av ungdomslederne sa til meg for

Er jeg mest opptatt av at folk skal bli glad i Bibelen, eller at de skal få verktøy til å møte den?

mange år siden: “Sunniva, jeg får mye ut av å høre på deg som prest. Men noen ganger blir jeg litt opprædd. Noen ganger er du så flink

til å sette ord på spørsmålene til teksten, mot-hakene, det som er vanskelig, at jeg blir prekt litt nedover. Du lager problemer av ting jeg ikke hadde tenkt på.” Det var en nyttig tilbakemelding. Jeg vil jo ikke preke folk ned. Og hun hadde helt rett. Jeg har alltid med meg stemmene til dem jeg antar er mest sårbare i forhold til dagens tema, når jeg forbereder preken. Jeg har forpliktet meg selv på alltid å være oppmerksom på utenfra-perspektivet, og på aldri å unngå de vanskelige spørsmålene eller hendelsene i bibelteksten. Jeg prøver ikke å bli ensidig, men nyansere. Det er mye bra i dette, men det kan helt klart føre til at noen synes det blir for lite oppbyggelig, for mange vanskelige spørsmål, for mye på den ene side/på den andre side, eller kort sagt for mye og for langt. Det er bra å ha mennesker som kan si slike ting vi trenger å høre, og holde oss litt i øra. Ønskemixen for tilbakemeldingene er kjærlighet – forskjellighet – ærlighet.

Lykke til med høstens les og prek!



SUNNIVA GYLVER
sunniva@gylver.no

Musikk: en del av hverdagen – en forsmak av himmelen

Refleksjoner om bruken av musikk i gudstjenesten

AV KANTOR KNUT GUNNAR SELLEVOLD

Reform som utfordrer

Den norske kirke er midt inne i en reform av gudstjenestelivet. Det mest radikale i denne reformen er at menighetene selv skal utforme sitt gudstjenesteliv. I dette ligger også at man må velge mellom ulike alternativer av gudstjenestemusikk. Musikken vi omgir oss med, enten vi lytter, spiller selv eller går på konserter, er en del av vår personlige identitet. Derfor kan samtalen omkring dette tema ofte bli følelsesladet og preget av stort engasjement. Det er heller ikke tvil om at valg av sang og musikk er avgjørende for hvordan gudstjenestereformen oppleves i menigheten.

Det kan være nyttig å sette tema inn i en litt større sammenheng. Da kan vi kanskje forstå at det finnes ulike tilnærminger og ulike ståsteder som alle har sin styrke – og kanskje også sine svakheter?

Musikken har ulike funksjoner

Sang og musikk har alltid hatt en sentral plass i luthersk gudstjenesteliv. Den beriker gudstjenesten på en rekke måter. Harald Herresthal¹ nevner følgende aspekter:

- Den estetiske dimensjon: *"Musikken er vakker, den løfter sinnet og den berører og åpner noe i meg, gjør noe med meg som er uforklarlig."* Det er blitt sagt at en stor musikalsk opplevelse har en religiøs

dimensjon i seg. En kan og si at det er en terapeutisk dimensjon i dette. Vi trenger skjønnhet. Den kan lindre, trøste, inspirere og fornye oss.

- Den sosiale dimensjon: *"Å synge gir glede, den forener og gir menneskelig fellesskap."* Sang og musikk skaper fellesskap og tilhørighet, styrker sosiale normer og identifiserer bestemte institusjoner jfr. ungdomskulturen, politiske bevegelser m.m.
 - o Musikk kan bidra til fraksjonering og polarisering mellom sosiale grupper. Vi kan bruke debatten omkring Ten-Sing bevegelsen og den rytmiske musikkens inntog i kirken på 60-tallet som eksempel på det.
- Den pedagogiske funksjon: *"Alle vekkelsesbevegelser har bevisst brukt og fått størst gjennomslag for tro og tanker gjennom sangen, og ved alle gudstjenestereformer har de musikalske muligheter i gudstjenesten vært sentrale og viktige."*
 - o I forbindelse med trosopplæringsreformen i kirken blir de pedagogiske aspekter ved sangen og musikken viktige. Estetisk utfoldelse bidrar til å skape et bedre læringsmiljø.
- Kommunikasjonsaspektet: *"Sangen er ikke bare et kommunikasjonsmiddel mellom mennesker, men også mellom mennesker og Gud."*

Sangen og musikken hjelper oss til å realisere visjonen for gudstjenestereformen "Sammen for Guds ansikt".

Den store og den lille tradisjonen

I alle kulturer vi kjenner, finnes det en eller annen form for musikalsk utfoldelse

I det danske verket "Gyldendals musikk-historie" har en prøvd å sette musikkens utvikling inn i den sosiale, politiske og kulturelle virkelighet i ulike tidsepoker.

Antropologen Peter Burke² har et spesielt perspektiv på utviklingen av musikklivet her i Europa. Han snakker om to tradisjoner:

Den store tradisjonen

- Har gitt oss de store verkene, symfoniene, operaene, oratoriene, osv.
- Kunstmusikken som er framført av profesjonelle. Musikken er ofte formalisert i komplekse strukturer og komposisjoner. Den traderes gjennom notekyndighet.

Den lille tradisjonen

- Musikk i det lille format: visene, sangene, dansen og musikken knyttet opp mot ulike livssituasjoner som arbeid, fest, sorg, teater, mysteriespill, kjærlighet m.m.
- Dette er den folkelige musikken. Den er preget av enkelhet og ofte framført av amatører. Improvisasjon og spontanitet kan kjennetegne den, og den traderes muntlig eller som tradisjonsmusikk.

Musikken i den store tradisjonen er kompleks. Den krever utøvere med store ferdigheter utøverbessig og kompositorisk. Den forutsetter undervisning og dannelse. Den krever også ofte store ressurser for å bli framført.

Med sin kompetanse kunne utøvere i den store tradisjonen bevege seg inn i den lille tradisjonen, spille musikk og hente impulser herfra (bikulturell). Det var imidlertid mye vanskeligere for musikere i den lille tradisjonen å hente impulser fra den store (monokulturell).

Den lutherske kirke har opp gjennom historien hatt et forhold til begge disse tradisjonene. Hele tiden har det også eksistert en kristen sang- og musikktradisjon som ikke fant sin naturlige plass i kirken (den lille tradisjonen). Frikirkene har særlig knyttet an til denne. Her

var man ikke redd for å sette kristen tekst til populære danseviser og folkelige sanger.

Også vårt hjemlige lekmanmiljø, slik vi kjenner det fra bedehustradisjonen, har en sterk forankring i den lille tradisjon³.

Utviklingen i nyere tid

Mediarevolusjonen i vår kultur har ført til dyptgripende endringer i forholdet mellom den store og den lille tradisjonen. Nå kan alle med et enkelt tastetrykk spre sitt musikalske budskap til hele verden. Jeg vil trekke fram noen momenter:

- Massemedia har gjort alle typer musikk tilgjengelig for alle.
- Utdanningsnivået og utdanningsmuligheten er bedret. All slags musikk er akademisk tema.
- Utøverferdighetene hos musikere har ført til "crossover-"musisering.
- Tradisjonsinstrumenter har fått utvidet sitt bruksområde.
- Ulike musikkgenrer er allment akseptert – kvalitet finnes innen hver sjanger.
- Frikirkene og "den åndelige sangtradisjonen" er blitt kirkeliggjort.
- Populærmusikken er blitt "stueren".
- Man forsøker ikke å skille mellom sakral og profan musikk.
- Vi har fått "verdensmusikken" – og musikk fra den verdensvide kirke.

Oppsummering 1

Skulle vi prøve å trekke noen slutninger ut fra denne tilnærmingen, kan det være:

Musikken er gave – en kan bruke alt fra både den store og den lille tradisjonen. Bredden av musikalske uttrykk i vår perm med liturgisk musikk illustrerer dette. Kanskje kan det være på sin plass å reflektere over følgende: Musikk kan være bærer av et "metabudskap" (kan ta med seg symbolverdier fra en setting til en annen). Det er derfor viktig å reflektere over hva slags musikk en bruker, i hvilken sammenheng den brukes, og hvor en bruker den. Alt til sin tid og sitt sted.

Begrepsparet tradisjon og fornyelse blir ofte brukt når en skal angi en målformulering for kirkemusikalsk virke. Det er etter mitt skjønn viktig å være oppmerksom på begge sider her. Vi må finne rom for hele den kirkemusikalske

tradisjon, samt åpne oss for nye uttrykksformer i andre sjangre.

Teologiske perspektiver på musikken

Fordi sangen og musikken har en slik sentral plass i kirkens liv, har man også nærmet seg tema ut fra teologiske overveielser. I boka "Den underbara harmonin"⁴ drøfter Henrik Tobin dette. Han tar utgangspunkt i ortodoksien og pietismen og påpeker at deres tilnærming til bruk av sang og musikk er forskjellig. På mange måter blir vi i disse to tidsepokene presentert for holdninger og tilnærminger som er høyst aktuelle også i vår tid.

I denne sammenheng blir vårt gudsbilde viktig. Hvilken dimensjon av gudsvirkeligheten legger vi størst vekt på?

Ortodoksien framhever *kunstens autonomi*

Den vektlegger Gud som Skaperen – Den Hellige, Kristus og inkarnasjonen og troens mysterium.

- All kunst begrunnes skapelsesteologisk. Kunsten er Guds gave og menneskenes oppgave. Den er en del av skaperverket og den allmenne åpenbaring.
- Kunsten skal avspeile den guddommelige fullkommenhet, og en guddommelig harmoni. Vitenskaper som musikk/matematikk/astronomi/geometri/tallmystikk ses ofte i sammenheng. Bachs bruk av tallmystikk i sine komposisjoner er et godt eksempel på dette.
- Kunsten har egenverdi – den er autonom. Den viser tilbake til Gud.
- Kultur er foredling av menneskelig uttrykk. Profesjonalitet, kompetanse og nådegaver ses sammen. Både det komplekse og det enkle uttrykket skal være kunstferdig. Skolering og pedagogikk er viktig.

Pietismen framhever *kunstens funksjonalitet*

Den vektlegger Kristus som Frelseren – han som er nær, Den Hellige Ånd og helliggjørelsen, og er opptatt av tro, misjon og evangelisering.

- Kunsten (musikken) skal vekke til tro og hellig liv; d.v.s. dens funksjon er sentral. Musikken er ordets tjener. Kulturelle uttrykk har ikke egenverdi; de skal kun

tjene formidling av evangeliet.

- Den er antropologisk forankret – mennesket som avsender og mottaker av evangeliet er i fokus.
- Vekt på popularitet, enkelhet, ekthet, naturlighet og tilgjengelighet.
- Musiker er én som har nådegave til å drive med musikk. Formell musikalsk dannelse vektlegges ikke. Dyktige amatører finner fort plass for utfoldelse her. Sangen formidler ofte den troendes følelser og erfaringer – den særskilte gudsåpenbaring.

Oppsummering 2

Vi trenger en *trinitarisk tilnærming* til forholdet mellom kunstens autonomi og kunstens funksjonalitet.

En trinitarisk tilnærming (Alle sider ved vårt gudsbilde tillegges vekt) kan tilsa at vi gir begge synspunkter (ortodoksien og pietismen) full livsrett. Innholdsfylden i vårt gudsbilde og vår tro kan vi kun klare å formidle når vi holder sammen det sublimes kunstneriske uttrykk med enkel formidling. Vi kan selvsagt velge å betone det ene eller det andre aspekt alt etter anledning, tid og sted. I det lange løp er styrken ved en trinitarisk tilnærming at en unngår endimensjonalitet i det musikalske uttrykk. Et bredt musikalsk uttrykk vil kunne nå flere mennesker enn et smalt.

I tiden som kommer tror jeg vi vil få se at enkelte menigheter velger å prioritere det ene eller det andre aspektet når de skal velge hvilke musikalske uttrykk de ønsker i sin gudstjenestefeiring. Da mener jeg det er viktig at kirken som kirke viser til begge dimensjoner og på verdien i å ivareta disse.

Konsumsamfunnet

Tradisjonelt har musikkens funksjon i gudstjenesten vært noe forskjellig fra dens funksjon i samfunnet ellers. Vi lever i et utpreget konsumentsamfunn. Det har to komponenter: produsenter og konsumenter. Også kulturformidlingen preges av skjemaet produsent – konsument. Dette gir oss et kulturliv preget av:

- Markedstenkning.
- Den kulturelle interaksjon finner sted mellom avsender /produsent og tilhører(e).
- Mønsteret blir da at noen er aktive/formidlere, og noen er passive/mottakere.

Dette er for det meste det mønster vi finner igjen når vi går på konsert, teater, kino, idrettsarrangement m.m.

Denne tenkningen preger mange mennesker sin tilnærming til gudstjenesten og hva den er. Vi går til gudstjeneste for å få noe, være mottakere, bli oppbygd/underholdt. Noen "der fremme" gjør noe "for meg". Men rent teologisk forstått er gudstjenesten annerledes – den forutsetter alles deltagelse. Den har både en sakramental og en sakrifiell dimensjon: Gud taler til oss gjennom ord og sakrament. Vi gir vårt tilsvarende bønner, bekjennelse, lovprisning og klage. Her representerer gudstjenesten en motsetning til samværsformer i kulturen ellers.

Mennesket i konsumkulturen

Merete Thomassen har i en artikkel skrevet om menneskers møte med kirken og gudstjenesten⁵.

Hun gir følgende beskrivelse av menneskers selvforståelse i vår kultur.

P.d.e.s. finner vi at: *"Mennesket fristilles fra alle autoriteter slik at autoritetene overprøves av det frie autonome subjekt."* Det som er sant for meg, er sant!

P.d.a.s. finner vi at de fleste av oss erkjenner: *"Selv om vi opplever oss som selvstendige og som eiere av våre valg, er vi alle grunnleggende påvirket av kulturen og samfunnet rundt oss."*

Som konklusjon av en slik selvforståelse sier hun: "Et kjennetegn ved det moderne menneske er at det utvikler en 'narsissistisk kamp' for å bli elsket i kraft av sin originalitet, autenticitet, det søker uavlatelig etter bekreftelse på seg selv."

I forhold til gudstjenesteliv og spiritualitet trekker hun følgende konklusjon:

"Den massive subjektive vendingen i den moderne kulturen tjener og opprettholder de former for spiritualitet som styrker det enkelte subjekt som et unikt subjekt, og underminerer de former for spiritualitet som ikke gjør det."

Også her representerer gudstjenesten noe annerledes. Sammen for Guds ansikt møter vi både bekreftelse og opposisjon.

Oppsummering 3

I møtet med det/den hellige opplever vi to ting (lov/evangelium):

- Vi blir bekreftet som mennesker skapt i Guds bilde og som mottakere av hans livgivende nåde.
- Vi blir utfordret i vårt opprør mot Gud og i vår selvrettferdighet og selvtiltrekkelighet.

I forhold til konsumsamfunnet må vi holde fast på at: Gudstjenesten er ikke "entertainment", men en kollektiv felleskapshandling. I møte med konsumkulturen blir kirkens svar aktiv involvering i gudstjenesten. Ved å være involvert øker vi forståelsen av hvor viktig gudstjenesten er, og motsatt; delaktighet og involvering er et resultat av dypere forståelse.

Vi må la oss involvere som musikalske utøvere. Menighetssangen er kirkens viktigste musikalske uttrykk.

I møte med mennesker som hungrer etter bekreftelse, blir det viktig å holde fast på at sann og ekte bekreftelse inneholder ikke bare bekreftelse, men og motstand og korreksjon.

I gudstjenesten blir vi møtt og bekreftet, men også utfordret og korrigeret. I gudstjenesten deltar vi som enkeltindivider, men vi er samtidig del av et kollektivt fellesskap som er større enn antall enkeltindivider (Kristi legeme – den universelle kirke). *Også musikken i gudstjenesten kan ha en slik funksjon! Den kan p.d.e.s. skape gjenkjennelse og bekreffe oss i våre preferanser, p.d.a.s. være et korrektiv føre oss ut over oss selv og inn i noe nytt og annerledes⁶.*

Et sentralt begrep i konsumkulturen er kjedsomhet. Nye produkter, mer underholdning, stadig atspredelse dekker vår rastløse søken etter innhold. Paul Otto Brunstad⁷ har pekt på følgende: *"En indre logikk i kjedsomheten synes å være at den hele tiden innhenter de områder den til enhver tid fordrives fra."*

Dersom vi tenker gudstjenesten som "happening", må vi hele tiden konkurrere med oss selv – vi brenner oss ut. Martin Modeus⁸ sier: *"Dersom gudstjenesten framstår som underholdning eller pedagogisk prosjekt, kan menigheten reduseres til publikum eller objekt for læring. Gudstjenesten er et mål i seg selv – den er nærvær."*

Gudstjenesten er et mål i seg selv og ikke et middel for noe annet. Dette er en hovedtanke innen liturgisk teologi.

Utfordringer

Jeg startet artikkelen med å si at gudstjenestereformen utfordrer oss. Jeg vil nå peke på en del momenter jeg finner utfordrende. I min framstilling låner jeg ord og begreper fra en artikkel av Jan Schumacher⁹.

Når vi skal ta stilling til bruken av sang og musikk i vår gudstjeneste, er det viktig at følgende momenter blir ivarettatt:

- Vi må tro på at tradisjonelle liturgiske tegn kan kommunisere med mennesker uavhengig av skiftende kulturelle kontekster. Dette definerer vårt ståsted, men hindrer oss ikke i et kontinuerlig liturgisk fornyelsesarbeid.
- Vi må våge å vektlegge det sakrale. Form og innhold er en enhet.
- Det er viktig å ha kompetanse i tradisjonen i en reformprosess.
- I enhver liturgireform er det kateketiske anliggende viktig: "Vi må oppdras til rituell adferd."
- Innholdsfyllden i vårt gudsbilde og vår tro kan vi best klare å formidle når vi holder sammen det sublimе kunstneriske uttrykk med enkel formidling. Det er dette jeg vil kalle en trinitarisk tilnærming til autonomi eller funksjonalitetsproblematikken.

Disse momenter hører hjemme i det jeg vil kalle en liturgisk/estetisk tradisjon.

Vi ser også at en hel del andre momenter preger gudstjenestelivet mange steder. Disse springer ut fra en mer evangelikal tilnærming til gudstjenesten.

- Ubegrenset bruk av modernitetens kulturelle uttrykksformer, teknologi og massemedia.
- Form og innhold helt adskilt. En "alitur-gisk" tilnærming til gudstjenesten
- Det sakrale tones ned for det dagligdagse.
- Budskapet i sentrum. Musikken er kun en tjener av evangeliet.
- Nådegavetenking i forbindelse med valg av musikalske utøvere og ledere.

En slik tilnærming har sine sterke sider. Den kan kommunisere og nå ut til mange. Ved å ta i bruk moderne uttrykksformer og teknologi hentet fra den kommersielle musikkulturen skapes et positivt bilde av en kirke som "henger med i tiden", og som tilstreber å finne en form

som ikke er fremmedgjørende for mennesker av i dag. Den gir også rom for å involvere mange til å ta musikalsk ansvar for gudstjenestefeiringen. Dessverre har denne tilnærmingen ofte en tendens til å dominere og se bort fra viktige aspekter fra den liturgisk/estetiske tradisjon. Da oppstår det en uheldig polarisering. Begge dimensjoner er viktige i bestrebelsene på å skape et gudstjenesteliv som ikke er preget av endimensjonalitet i det kunstneriske uttrykk, og som ser bort fra formell musikalsk kompetanse. En ensidig vektlegging av kunstens funksjonalitet kan lett føre til "utarming og forflating" av det musikalske uttrykk.

Tone Stangeland Kaufmann¹⁰ setter søkelyset på noe sentralt. Hun siterer religions-sosiologer som framhever at "vektlegging av erfaring eller 'the feel-good'-faktor er et fremtredende trekk ved den religiøse situasjon i Europa i begynnelsen av det nye årtusenet". På bakgrunn av dette ser hun at "både karismatiske, kontemplative og estetisk-rituelle gudstjenester når folk og er i oppsving. Det er jo bra. Men i hvor stor grad skal vi legge opp våre gudstjenester etter konteksten og 'tidsånden'? Hvor kulturkritiske skal vi være?"

Det gjelder å finne balansen mellom både tidsånd og kulturkritikk... Ingen enkel balanse.

Hun får tilslutning fra teologen Ådne Njå¹¹ som peker på at både den kommersielle kulturen og narsissismen har fokus på "livsstil" og "det ekstraordinære". Som følge av dette utvikles en forakt for det alminnelige. "Det alminnelige, grå og hverdagslige er bannlyst – som om det ikke er livet selv, men kun det ekstraordinære ved livet som er Guds gave." Mot dette sier Tone Stangeland Kaufmann: "Inkarnasjonen – det at Gud ble menneske – er et rungende ja til at det skapte opprinnelig var såre godt; et rungende ja til alt menneskelig, hverdagslig og alminnelig. Inkarnasjonen er et ja til den frivillige begrensingen."

Kanskje vi kunne føye til: Et rungende ja både til forståelsen av kunsten (musikken) som gudskapt autonom størrelse som gir en be-kreftelse på skjønnheten i Guds skaperverk, og til en funksjonell tilnærming som har hovedfokus på kommunikasjon og tilgjengelighet i hverdagen.

Vi trenger skjønnhet

Skjønnhet ikke nødvendigvis er avhengig av elitisme eller dyrking av det fullkomne, men kan romme både det sublime og det helt enkle. Skjønnhet oppstår når mennesket bærer fram for Guds åsyn det beste det har, og det beste det kan.

Vi trenger kompetente kirkemusikere

Ådne Njå¹¹ hevder at i den pågående reformen må begrepet fornyelse gjerne forstås som fordypelse. Fordypelse utdyper han videre slik: *"I luthersk teologi må fleksibilitet i forhold til gudstjenesteordninger ikke sidestilles med tradisjonsbegrepet, men underordnes det."*

Ut fra dette blir kompetanse viktig. Kjennskap til kirkemusikkens historie og tradisjon og åpenhet for nye uttrykk. Fornyelse uten forankring i tradisjon kan fort bli overfladisk uten langsiktige linjer og perspektiver.

I et samfunn med en så pluralistisk musikkultur som vår er det viktig å reflektere over: Hva er kirkens særpreg i dette mangfoldet? Noen momenter mener jeg en skal trekke fram:

- Menighetssangen.
- Orgelet som kirkens instrument. Ikke til forkleinelse av andre instrumenter.
- Hele den klassiske kirkemusikalske tradisjon både i fortid og nåtid.
- Koral- og salmetradisjonen.

Det er fullt mulig å åpne seg for impulser fra den verdensvide kirke, impulser fra det allmenne musikkliv og fra den kommersielle musikkultur samtidig som en prøver å holde fast ved det som er kirkens "stemme" og bidrag i denne helhet.

Det er derfor tragisk at rekruttering til kirkesmusikertjenesten er så liten. Vi trenger et skipertak. Kirkelige organer sentralt bør finne sammen og utforme en strategi for rekruttering og motivering for tjenesten. Menighetenes behov er forskjellige. Derfor trenger vi en bredde av kirkemusikere med ulike kompetanse og musikalsk bakgrunn. Alternative utdannings-

veier til kantortjenesten finnes, nå trenger vi å nå ut med informasjon og markedsføring av dem. Lokalt må det stimuleres og gis plass til at kantorer tar spillelever, gjerne i samarbeid med kulturskolen.

Vi går en utfordrende og spennende tid i møte. Det blir interessant å se om noen år hva som har skjedd med sangen og musikken i vår kirkes menigheter.

¹ Harald Herresthal: "Kirkemusikkens plass i kirke og samfunn", Masterkurs NMH.

² Jens Brincker, Finn Gravesen, Carsten E. Hatting, Niels Krabbe: "Den europeiske musikkulturs historie – indtil 1740" (Bind 1), Gyldendal.

³ Knut Sellevold: "Kirkemusiker i bedehusland", Folk i Ryfylke. Årbok 1993 for Ryfylkemuseet.

⁴ Henrik Tobin: "Den underbara harmonin – Aspekter på musikkens teologi", Verbum

⁵ Merete Thomassen: "Gudstjenesten som speiling av det individuelle eller kollektive subjekt? Om gjenkjennelseskriteriene i liturgisk reformarbeid"; Kirke og kultur (6) 2008.

⁶ Knut Sellevold: La oss spille og leke for Herren; Verbum 1993.

⁷ Paul Otto Brunstad: Ungdom, religion og kjedsomhet. Artikkel i samlingen Forankring eller frikobling? Kulturperspektiver på religiøst liv i dag; Red: Tone Lund-Olsen og Pål Repstad; Høgskoleforlaget 2003.

⁸ Martin Modeus: "Männsklig gudstjäst. Om gudstjänsten som reaktion og rit", Verbum 2005.

⁹ Jan Schumacher: "Liturgi i forvandlingens tegn", Halvårsskrift for praktisk teologi 1/2006.

¹⁰ Tone Stangeland Kaufmann: "Hvordan kan morgendagens gudstjeneste bli et møte mellom himmel og jord? En skisse av gudstjenestens spiritualitet mellom kontekst og kulturkritikk", Gudstjenestefornyelse og menighetsutvikling 2007. Red: Thor Hesselberg.

¹¹ Ådne Njå: "Gudstjenesten i en evangelisk-luthersk kirke", Kirke nå. Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke 2011; Red.: Dietrich Stephanie m. fl.

Begrepsforvirring i kirkeordningsdebatten: "Virksomhet" i kirken

AV PER KRISTIAN ASCHIM, RÅDGIVER I PRESTEFORENINGENS UTDANNINGSAVDELING

Når Kirkerådet sender ut et refleksjonsdokument om kirkeordning, bidrar det til en bred og åpen prosess som alle i kirken er tjent med. Men på ett punkt bidrar dokumentet til å videreføre en begrepsforvirring som det er nødvendig å rydde opp i. Det gjelder bruken av ordet "virksomhet" (s 17–18 i heftet). Arbeidsmiljølovens virksomhetsbegrep blandes sammen med "den kristelige virksomhet" i soknet. Det skjelves dermed ikke tydelig nok mellom hva som er juridisk mulig i forhold til arbeidsmiljøloven, og hva som er tjenlige organisatoriske løsninger. Arbeidsretten styrer ikke hvilke organisatoriske løsninger som er mulig, i så stor grad som det ofte gis inntrykk av.

"Virksomhet" – flere betydninger

Begrepet "virksomhet" brukes i kirkeordningsdebatten i minst to ulike betydninger.

- a) I arbeidsmiljølovens forstand om en bedrift, organisasjon etc. som har ansatte for å utføre arbeid.
- b) I en betydning nærmere dagligtalen om "det kirken gjør" – feirer gudstjeneste, forkynner, forvalter sakramenter, døper, konfirmerer, vier og begraver, driver trosopplæring, diakoni, kirkemusikk, barne- og ungdomsarbeid, administrerer, forvalter og driver bygninger og anlegg etc. etc.

En tredje betydning i kirkelig regelverk handler om formene for menighetsrådets og andre besluttede organers virksomhet. Da betyr det nærmest forretningsorden for arbeidet i rådene, regler for saksbehandling og votering m.v. Denne betydningen spiller liten rolle i kirkeordningsdebatten.

"Virksomhet" i arbeidsretten

For det første er begrepet "virksomhet" et begrep i arbeidsretten. Her er "virksomheten" den bedriften, organisasjonen, stiftelsen etc. som har ansatte for å utføre arbeid. Dette omfatter også for eksempel bemanningsbyråer som leier ut arbeidskraft til andre virksomheter.

I denne forstand er det flere "virksomheter" i kirken.

Prestetjenesten er pr. i dag organisert som én statlig virksomhet med sentralt inngåtte avtaler. Arbeidsgiveransvar og arbeidsgiverfunksjoner er fordelt på departementet (tjenesteordninger, tilsettingsregler og arbeidsvilkår generelt, lønnsfastsettelse generelt, øverste disiplinærmyndighet m.v.), biskopen (ledelse av prestedtjenesten i bispedømmet m.v.), bispedømmet (tilsetting av menighetsprester og nå også proster), prost (ledelse av prestedtjenesten i prostiet) og sokneprest (ledelse av prestedtjenesten i soknet).

Bispedømmerådet er en virksomhet som ansetter og har arbeidsgiveransvar for stiftsdirektør og bispedømmeadministrasjon for å utføre bispedømmeadministrasjonens oppgaver.

Kirkerådet er en virksomhet som ansetter og har arbeidsgiveransvar for Kirkerådets direktør og de ansatte i de sentralkirkelige råd for å utføre arbeidsoppgaver for de sentralkirkelige råd og forvaltningsoppgavene Kirkerådet er gitt etter kirkeoven og på delegasjon fra departementet.

Så er det spørsmål om det er *soknet* eller om det er *kirkelig fellesråd* som det organet for soknet som har arbeidsgiveransvaret, som er "virksomhet" i kirken lokalt i arbeidsmiljølovens forstand. Det er *kirkelig fellesråd* som har

arbeidsgiveransvaret for soknenes ansatte, men også for de ansatte i fellesrådsadministrasjonen og for stillinger som er felles for flere sokn. Hvis et *menighetsråd* har egne ansatte som de har arbeidsgiveransvar for, vil også menighetsrådet være en "virksomhet" i arbeidsmiljølovens forstand.

Når det snakkes om å gå fra to virksomheter til én virksomhet i kirken, dreier det seg primært om arbeidsgiveransvaret for menighetsprestene (som i dag er ansatt i den statlige virksomheten prestetjenesten) og for de andre ansatte som tjenestegjør i soknene og på fellesrådsnivå (som i dag er ansatt i virksomheten(e) *soknet/kirkelig fellesråd* evt. også *menighetsråd*).

"Virksomhet" – det kirken driver eller gjør

For det andre brukes begrepet "virksomhet" i en betydning som ligger nærmere dagligtalen – om den virksomheten kirken driver, eller "det kirken gjør". Denne "virksomheten" omfatter utførelsen av kirkens oppgave (forkynnelse og sakramentforvaltning mv.) og den forvaltning, drift og administrative støtte som trengs for dette. Kirkens "virksomhet" i denne forstand drives og utføres for det meste lokalt i menighetene (soknet) evt. i samarbeid mellom flere menigheter. Den øvrige kirkelige organisasjon med samvirkeorganer for flere menigheter (kirkelig fellesråd) og kirkens regionale (bispedømmet med prostiene) og nasjonale organer (Kirkemøtet, Kirkerådet, Bispemøtet og Læremndra) skal gi støtte opp om, gi retningslinjer for, skaffe ressurser til og ha tilsyn med at kirkens virksomhet finner sted i alle lokalmenighetene.

I denne forstand er kirkens virksomhet allerede i dag én. Den drives av prester, menighetsråd, kirkeverger, kirkelige fellesråd, andre ansatte og av frivillige – i prinsippet av alle kirkens medlemmer i fellesskap.

Det meste av kirkens virksomhet møter vi i soknet. Gudstjenester og kirkelige handlinger finner alltid sted i en bestemt kirke som ligger i ett bestemt sokn. Når det gjelder andre sider ved kirkens virksomhet, slik som trosopp-læring, diakoni og kirkemusikk for eksempel, kan en del sokn være så små at det ikke gir grunnlag for egne tiltak i hvert enkelt sokn. Da må dette ivaretas i samarbeid mellom flere

sokn slik at disse sidene av kirkens virksomhet er tilgjengelig uansett hvilket sokn du bor i. Når det gjelder gravferdsforvaltningen ivaretas den etter gravferdsloven på kommunalt nivå av *kirkelig fellesråd*. Dette gjelder ansvaret for anlegg og drift av kirkegårder og den løpende forvaltningen av kirkegårdene. Øvrig kirkelig virksomhet lokalt er knyttet til soknet.

Spør man etter hvem som leder kirkens virksomhet i denne forstand, er det i dag ikke noe enhetlig svar. Soknepresten leder preste-tjenesten; forrettende prest leder gjennomføringen av den enkelte gudstjeneste og kirkelige handling. Menighetsrådet har et ledelsesmandat etter kirkeloven. Kirkelig fellesråd har et mandat når det gjelder rammebetingelser og ressurser. Diakon, kateket og kirkemusiker har et ledelsesmandat på sitt felt. Ut fra lover og regler er det vanskelig å se noen samlende ledelse av den kirkelige virksomheten i soknet. I praksis vil det mange steder være sokneprest mer eller mindre i samarbeid med menighetsråd, men kanskje like ofte staben av ansatte som leder og koordinerer den kirkelige virksomheten i soknet evt. flere sokn.

Ledelse i lokalmenighet like vesentlig som organisering av arbeidsgiveransvar

I arbeidet med kirkeordning er det like viktig å tydeliggjøre det lokale ledelsesansvaret, som hvordan man organiserer arbeidsgiveransvaret for prester og andre kirkelig ansatte på lokalplan. Hvem har mandat til å lede og koordinere kirkens virksomhet i soknene? Hvordan er fullmaktene og myndigheten fordelt mellom lokal leder og menighetsråd på den ene side, og overordnede organer som kirkelig fellesråd evt. prostiorgan, bispedømmeråd og sentralkirkelige organer på den andre? Hva er det viktig at soknet/menigheten/soknepresten/ledelsen på menighetsnivå har av beslutningsmyndighet og ledelsesfunksjoner og ledelseskompetanse? Hva bør ivaretas på overordnet nivå – bl.a. for å ivareta kirkens enhet, lære, ordninger og liturgi og sikre forsvarlig forvaltning av økonomi, arbeidsgiveransvar?

Dette kan gis ulike løsninger som ikke nødvendigvis styres av hvilke kirkelige organer som er "virksomheter" i arbeidsmiljølovens forstand.

Å velsigne Gud

AV INGEBORG MONGSTAD-KVAMMEN, GUNNAR JOHNSTAD OG ANDERS ASCHIM,
DET NORSKE BIBELSELSKAP

Kan mennesker velsigne Gud? Ja, ifølge Bibel 2011. Nei, ifølge NT-professor Hans Kvalbein, tidligere leder av Bibelselskapets oversettelsesutvalg. Kvalbein har ved flere anledninger skarpt kritisert dette oversettervalget, sist i Luthersk Kirketidende nr. 12 fra 15. juni i år.

Det er grunn til å korrigere to påstander i Kvalbeins innlegg. For det første medfører det ikke riktighet at "det ikke foreligger noen utførlig skriftlig utredning om denne endringen adressert til oversettelsesutvalget eller styret." En slik skriftlig utredning finnes, men det er Bibelselskapets policy at vi ikke utleverer interne arbeidsdokumenter. Det har på ingen måte "gått litt for fort i svingene" i Bibelselskapet, slik Kvalbein antyder. Dette er et spørsmål som har vært behandlet særdeles grundig, og hvor oversettelsesutvalget har tatt seg god tid.

For det andre bør det nevnes at det Kvalbein nå oppfatter som "en dramatisk språklig endring", allerede fantes i den foreløpige NT-utgaven fra 2005: I Rom 1,25 er det tale om "Skaperen, han som er velsignet i evighet". NO 1978 hadde "han som er priset i evighet".

Overskriften til Kvalbeins innlegg er ikke helt heldig. Den lyder: "Kan lovprisning av Gud erstattes av 'velsignelse' av Gud?" Det er nok å bla raskt gjennom Salmenes bok for å konstatere at Gud fremdeles både lovsynges, lovprises, loves, prises og takkes også i den nye bibeloversettelsen. Det hebraiske vokabularet for menneskers henvendelse til Gud er i det hele svært

rikt og variert, noe som etter vårt syn også bør være synlig for den som leser Bibelen i oversettelse.

Ett av de aktuelle hebraiske ordene, verbet *berek*, brukes ikke bare om en handling mennesker retter mot Gud, men også – og oftere – om en handling Gud retter mot mennesker. Denne gjensidige språkbruken er både interessant og betydningsfull, men den har vært usynlig for norske lesere. I norsk bibelspråk har nemlig verbet tradisjonelt vært gjengitt på to ulike måter: Gud "velsigner" mennesker, mens mennesker "lover" eller "priser" Gud.

Finnes det språklige ressurser som gjør det mulig å få fram denne gjensidigheten også i oversettelse? På mange språk, ja. Gresk bruker i begge tilfeller verbet *evlogeâ*, latin *benedicere*, fransk *bénir* og engelsk *bles* – ikke bare i eldre oversettelser som King James Version, men også i selve flaggskipet blant moderne engelske bibelutgaver, New Revised Standard Version, og i Tanakh, den kanskje viktigste jødiske oversettelsen til engelsk, utgitt av det amerikanske Jewish Publication Society.

Dette må vi, ifølge Kvalbein, ikke "villedes" av. Han gjennomgår en rekke moderne ord-bøker og monografier som gjør akkurat det slike bøker skal: De differensierer og presiserer ulike betydninger av det ordet de behandler. Det er ingen uenighet om at hebr. *berek* har en annen valør når Gud er subjekt, enn når han er objekt. Gud er all velsignelses opphav og kilde. Kvalbein refererer ikke den kanskje beste defi-

nisjonen av *berek*, i Koehler/Baumgartners *Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Her forklares de to betydningene vi diskuterer, slik (i tilknytning til piel-formen):

"1. sbj. God: to *bless* = to endue someone with special power...

4. to *bless* God = to declare God to be the source of the special power = to *praise God*"

Men en oversettelse er noe annet enn en ord-bok. Oversettelsen må ta hensyn til flere aspekter ved språket. På de fleste europeiske hovedspråk har en prioritert å bruke samme ord som oversettelsesekvivalent for *berek/evlogeå* framfor å framheve den semantiske nyansen ved å bruke ulike ord. Tysk, dansk og norsk har vært unntak.

Bibelselskapets forrige oversettelse fra 1978, som var svært opptatt av den typen "moderne semantikk" som Kvalbein nå ivrer for, har ganske logisk videreført den tradisjonelle skjelingen mellom "velsigne" og "love/prise". Omkostningen er imidlertid stor: Ikke en eneste norsk leser er i stand til å se den sammenhengen mellom Guds handling og menneskets handling, som er så tydelig markert i grunnteksten gjennom bruken av samme ord. I arbeidet med Bibel 2011 var det ett uttalt program å hente fram igjen denne typen retoriske og litterære strukturer.

Det er ikke alltid mulig å få dette til. En gjennomført "konkordant" oversettelse er derfor ikke noe mål. Men i tilfellet "velsigne" har det vist seg at ordet har vært og er i bruk i skandinaviske språk som en temmelig nøyaktig ekvivalent til hebraisk *berek* og gresk *evlogeå*, også i betydningen "love/prise". På svensk har "Välsignad vare Herren" vært en fast bestanddel i bibelspråket. På dansk og norsk (og faktisk også i noen grad på tysk) er det salmedikerne som har holdt denne språkbruken levende, fra reformasjonen og til dags dato. I dagens *Norsk Salmebok* finnes en lang rekke eksempler. Et tilfelle for seg er uttrykket "Velsignet være Han som kommer(,) i Herrens navn," brukt om

Kristus. Ellers er det særlig "Guds navn" som er gjenstand for menneskers velsignelse, men også Gud selv.

Avslutningsvis nevner vi to aktuelle og høyst nålevende eksempler på denne språkbruken.

I et blogginnlegg 1. mars i år (<http://eyvindskeie.no/2012/03/velsignet-er-du/>) kommenterer salmedikeren Eyvind Skeie den aktuelle debatten slik:

"Personlig liker jeg godt å bruke 'velsigne' i salmetekstene mine, og gjerne på en dobbel måte, som svarer til det hebraiske grunnordet. Der finnes det en gjensidighet i dette ordet. Gud velsigner mennesket og mennesket velsigner Gud.

Så kan man spørre om Gud egentlig har bruk for vår velsignelse, og hvordan vi mennesker i det hele tatt kan 'velsigne' Gud.

I mine salmetekster handler det om gjensidighet, hengivelse, samklang. Velsignelsen strømmer fra Gud til mennesket og tilbake igjen fra mennesket til Gud. Vi nærmer oss gudsmysteriet og befinner oss midt i det, i en tilstand av velsignelse. Å oversette grunnordet med 'lovprisning' når mennesket er subjekt, vil fjerne oss fra denne gjensidigheten og ta bort noe av det hemmelighetsfulle og dragende i ordet."

Og i den lille boka *Bønnens hage*, som kommer ut i norsk utgave i disse dager, avslutter biskop Martin Lønnebo en serie betraktninger over den aronittiske velsignelse med et kapittel om "velsignelse av den Høyeste". Her er et avsnitt fra Knut Grønviks lojale norske oversettelse:

"Bibelen antyder hva salighet er. Den himmelske saligheten ser ut til å bestå i å betrakte Guds ansikt, det som lyser over oss i nåde, det som vender seg mot oss med evig velsignelse. Himmelen er velsignelse.

Som svar velsigner vi i evighet den Høyeste, den Fullkomne, den Uutgrunnelige. Vi tilber, ærer og priser ham. Himmelen er velsignelse."

Svar til Fred Riktor

AV GEIR OTTO HOLMÅS, FØRSTEAMANUENSIS I DET NYE TESTAMENTET VED MF

Jeg er blitt utfordret av redaksjonen til å gi et svar på Fred Riktors innlegg med tittelen "Jeg tror (visst) på Den Hellige Ånd", som sto på trykk i forrige nummer av *Luthersk Kirke-tidende*. Spørsmålet Riktor reiser, er kort oppsummert dette: Når den greske grunnteksten til Det nye testamente noen ganger omtaler Den hellige ånd med bestemt artikkel og andre ganger uten, burde det ikke komme frem i våre norske oversettelser? Riktor mistenker at skjelningen mellom "Den hellige ånd" i bestemt form og "hellig ånd" i ubestemt form på gresk svarer til en betydningsfull teologisk distinksjon mellom Ånden som person og Ånden som kraft/utrustning.

I innlegget støtter Riktor seg særlig på en bok av brødrene Storm-Monsen fra like etter krigen, men spørsmålsstillingen er heller ikke ukjent i den akademiske faglitteraturen og er vel verd en kommentar. Selv om artikkelbruken i nytestamentlig gresk generelt sett er temmelig fleksibel og bortfall av artikkel ikke er uvanlig, kan en av og til møte påstanden at variasjonen mellom bestemt og ubestemt form ved ordet *pneuma* rommer en saklig betydningsforskjell langs de linjene Riktor antyder. Jeg ser for eksempel (til min overraskelse, må jeg innrømme) at standardgrammatikken Blass/Debrunner/Rehkopf, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch* (§ 257.2) mener å kunne distingvere mellom *to hagion pneuma med* artikkel "så å si som person" ("gewissermassen als Person") og *uten* artikkel som guddommelig ånd som bor i menneskene ("als göttlicher in den Menschen einziehender Geist"). Kanskje er det i forbin-

delse med Lukas-skriftene det oftest er blitt hevdet at *pneuma* uten artikkel sikter til en upersonlig guddommelig kraft eller påvirkning, mens ordet i bestemt form uttrykker det mer personlige.

Etter mitt skjønn er det ikke mulig å opprettholde en slik distinksjon, verken i Lukas-Acta (som jeg selv har jobbet mest inngående med) eller for de andre NT-skriftenes vedkommende. Da legger jeg en rent lingvistisk vurdering til grunn: I mange tilfeller brukes *pneuma* både med og uten artikkel i samme avsnitt/argumentasjonsgang hvor det neppe kan være tvil om at det siktes til samme realitet. Variasjonen i artikkelbruk skyldes altså etter alt å dømme greskspråklige konvensjoner og stilistiske hensyn og innebærer ingen saklig meningsforskjell.

La meg illustrere dette med noen utvalgte eksempler fra Apostlenes gjerninger. I teksten som forteller hvordan folket i Samaria fikk Den hellige ånd, i Apg 8,15ff blir Ånden omtalt tre ganger med artikkel (8,15.17.19), én gang uten (8,18). I Peters gjenfortelling av opplevelsen i Kornelius' hus sier han i 11,15 at *Den hellige ånd* (determinert) falt over de tilstedeværende, men i neste vers (11,16) tolker han hendelsen i lys av Jesu ord om at "dere skal bli døpt i *hellig ånd*" (udeterminert på gresk). Riktor påpeker selv hvordan uttrykket *pneuma hagion* står i ubestemt form i Apg 1,5, men i bestemt form i Apg 1,8. Versene kan vanskelig tolkes annerledes enn at begge er profetier om Ådens komme på pinsedag. Ut fra Riktors eget resonnement burde en vel dessuten helst forvente den ude-

terminerte formen i 1,8, siden denne teksten tydeligst fremhever kraftdimensjonen og Ånden som utrustning ("Dere skal få kraft når Den hellige ånd kommer over dere"). Til slutt kunne en også nevne hvordan både Apg 4,8 og 4,31 taler om "å bli fylt" av Ånden, og med samme virkning: Ordet blir forkynt med frimodighet; i den første teksten har *pneuma hagion* artikkel, i den andre ikke.

Her har jeg begrenset meg til Apostlenes gjerninger, men det samme kan gjøres gjeldende for andre skrifter i NT. I boka *God's Empowering Presence: The Holy Spirit in the Letters of Paul*, s 15–24, har Gordon D. Fee systematisk gjennomgått artikkelbruken i alle *pneuma*-beleggene hos Paulus (i ulike kasus og preposisjonsuttrykk). Han konkluderer, på samme måte som jeg, med at det ikke er mulig å distingvere mellom "Den hellige ånd" og "(en) hellig ånd" på grunnlag av grammatikken. Fee viser etter mitt skjønn overbevisende at bortfall av artikkel i forbindelse med dette uttrykket best kan forklares stilistisk. Det forekommer oftest i formelaktige vendinger og bestemte sammensetninger (særlig i dativuttrykk). Også hos Paulus står den udestimerte formen ofte side om side med formen med artikkel (se for eksempel 1 Kor 6,9–20; Gal 5,16–25; Rom 8,1–17). Selv om fremstillingen er litt detaljert og teknisk, anbefaler jeg den som er interessert i denne problemstillingen å lese Fees instruktive gjennomgang.

Jeg vil gjerne få si at jeg fullt ut deler Riktors anliggende at vi i kirkens liv og forkynnelse har mye å strekke oss etter når det gjelder Den hellige ånd og Åndens gjerning. Men jeg er overbevist om at norske bibeloversettelser har gjort det eneste mulige og rette når de oversetter med "Den hellige ånd" uansett om uttrykket har bestemt artikkel eller ikke på gresk. Jeg kan ikke her gå inn i den bredere diskusjonen om forholdet mellom pneumatologien hos de bibelske forfattere og den senere dogmehistoriske utviklingen, men i alle fall hva tekstene i Det nye testamente angår, er det sjelden mulig å distingvere klart mellom de personlige trekk ved Ånden og Ånden som kraftutrustning. Jeg for min del vil betvile at det er god teologi å operere med skarpe skiller her (Det er fristende å alludere til formuleringen i Ef 4 om at det er "én Ånd").

Til slutt bør det nevnes at vi faktisk har en bibeloversettelse på norsk, som veksler mellom "den hellige ånd" og "hellig ånd" i nær tilknytning til formuleringen på gresk. Jeg sikter til Jehovas vitners *Ny Verden*-oversettelse fra 1996 (som bruker konsekvent liten forbokstav i oversettelsen av både det determinerte og det udestimerte uttrykket ut fra vitnenes forståelse av Ånden som en upersonlig guddommelig kraft). At en slik veksling skulle gjøre det lettere å forstå det bibelske budskapet om Ånden, er jeg spørrende til. Min antakelse ved å lese litt i *Ny Verden*-oversettelsen er at det snarere fører til større forvirring.

SØNDAGSTEKSTEN



Dag Øivind Østereng, Øystein I. Larsen, Even Borch og Martin Aalen Hunsager

17. søndag i treenighetstiden

23. september 2012

Prekentekest: Lukas 7,11–17

Lesetekster: 1 Kong 17,17–24 og 1 Kor 15,35–45

Liturgisk farge: Grønn

”Gud har gjestet sitt folk.”

Vi er kommet til høstens påskedag. Jesu makt over døden står i sentrum for oppmerksomheten. Dagen utfordrer oss til å tale sant om livet og døden, samtidig som vi *i liv og død* må tale sant om Jesus Kristus. At dagen har fått sitt etablerte navn som *høstens påskedag*, er et godt utgangspunkt for å finne sentrum i evangeliet. Evangeliet er og blir Jesu person og gjerning, med *inkarnasjonen, korset og oppstandelsen* i sentrum. Slik framstår teksten om enkens sønn i Nain som en forsmak på Guds kraft og som en anskueliggjøring av hvem Jesus er. Utsagnet mot slutten av teksten, der det heter: *”Gud har gjestet sitt folk,”* kan sies å være selve evangelieutsagnet i fortellingen. Det er et godt og gledelig budskap at enken fikk sin sønn tilbake, men selve evangeliet – det glade budskap – er at *”Gud har gjestet sitt folk.”* Dette utsagnet slår derfor an tonen for det som skal forkynnes.

Til teksten

Perikopen i Lukas 7,11–17 er særstoff hos Lukas. Vi finner ikke denne fortellingen hos noen av de andre evangelistene. Likevel er ikke fortellingen om enkens sønn i Nain enestående i evangelietradisjonen. Fortellingen om Jesu

oppvekkelse av Jairus' datter er fellesstoff hos alle synoptikerne og er et eksempel på at Jesu makt over døden står sentralt i evangelieoverleveringen. Også det kjente spørsmålet fra døperen Johannes, om Jesus er den som skal komme, eller om de skal vente en annen, blir besvart med blant annet vitnesbyrd om *”... døde står opp ...”* (Matt 11,5). Hos evangelisten Johannes finner vi fortellingen om Jesus som vekker opp Lasarus. I dette perspektivet klinger fortellingen om enkens sønn i Nain godt sammen med de øvrige evangeliene og står som troverdig Jesus-vitnesbyrd.

Et interessant aspekt ved Lukas-teksten er at den tar opp i seg et teologisk poeng som ikke på samme måte er fremme hos de andre synoptikerne. Det teologiske poenget er nettopp forståelsen av Gud som *gjester* (visiterer) sitt folk. Dette er et forholdsvis tungt gammeltestamentlig tema der Gud *”visiterer”* (hebr. *pāqad*) sitt folk enten til straff eller frelse. Språklig er denne forbindelsen mellom GTs *pāqad* og NT svak, men vi finner den altså her i Lukas 7. Nytestamentleren John P. Meier skriver i sin bok *A Marginal Jew* (bd. II, s 850) følgende: *”When it carries the weighty theological sense of God’s intervention in history to save or punish, the Hebrew verb pāqad is regularly rendered in the LXX by the verb episkeptomai (‘to look upon,’ ‘to have regard to,’ ‘to care for,’ ‘to visit’). In the LXX the verb describes ‘the act in which the Lord in a special incursion into the course of life of individuals or of a people, mostly Israel, makes known to them His*

will either in judgment or in grace. The visitation takes place when God draws near his people in its sin and distress, and shows Himself to be the Lord of History" (sitat i kursiv er av Hermann W. Beyer).

Poenget med å understreke dette i denne kommentaren til teksten er nettopp å få fram poenget at Jesus på sin særegne måte trer inn i historien og viser seg som historiens Herre. Han har alle ting i sin hånd.

Til preken

I. Virkelig uvirkelig

Erfaringen av å miste noen som står oss nær gir ofte en følelse av *uvirkelighet*. Selv om dødsfallet er aldri så ventet, konkret og håndgripelig kommer like fullt denne uvirkelighetsfølelsen. Tap og sorg kan innebære en slik livsforandring at vårt mentale apparat bare makter å ta denne forandringen langsomt inn over seg. Tapet lammer bevisstheten på et vis. Langsomt vender vi oss til å erkjenne og leve med tapet. Jo nærere, dypere og avhengig denne relasjonen er til avdøde, desto mer uvirkelig oppleves tapet. Mennesker i dyp sorg uttaler ofte denne fortvilelsen gjennom ord som "*ufattelig*," "*ubegripelig*," "*uvirkelig*." Som en vond drøm.

Bibelens syn på livet er realistisk. Mennesket er av jord, og mennesket skal bli til jord. Sal 103,14–16 er et godt eksempel på denne realismen når det bl.a. heter at Gud "... *husker at vi er støv. Dagene som mennesket får er som gress ...*" Også Jobs bok er et sterkt eksempel på dødsrealisme. Hebr 9,27 sier det usentimentalt "... *det er menneskenes lodd én gang å dø ...*" eller som det nå heter i den nye oversettelsen: "*Slik alle mennesker må dø én gang ...*"

I evangeliet møter vi to flokker med mennesker. Den ene flokken er et gravfølge med en enke i spissen. Den andre flokken er en gruppe disipler med Jesus i spissen. Med fare for å uttrykke meg på en misforståelig dualistisk måte, kan vi kanskje likevel si at disse to flokkene representerer ulike virkeligheter. Den ene flokken sorgens virkelighet. Den andre flokken frelsens virkelighet.

Opplevelsen av den *uvirkelige* sorgen ved tapet at sin sønn, blir vendt til en annen erfaring, nemlig at sønnen *virkelig* blir brakt tilbake til livet. Det må ha vært *virkelig uvirkelig*. Tilværelsen (virkeligheten) var på en måte gjen-

opprettet for den sørgende mor.

I Jesus Kristus trer Gud oss virkelig nær, og viser oss at han er den som holder virkeligheten i sin hånd. I dødens verden har Jesus Kristus vist oss at det er sant det som står i Sal 68,21b "... hos Gud Herren er det utgang fra døden."

II. Kai Munk – Ordet

I det kjente stykket til Kai Munk, "Ordet", tematiseres troen på underets Gud. Ulike fromhetstyper brytes i stykket og troen på underet rasjonaliseres bort. Vi møter i stykket representanter for et deistisk gudsbilde der naturen blir sett på som et sluttet hele, og et gudsbilde med en Gud som griper inn i naturens prosesser kan derfor ikke regnes som gyldig eller troverdig.

Det er den dypt sørgende og sinnssyke Johannes som blir bærer av troen på Guds inngripen og kraft. Da Inger ligger for døden er det legens helbredelse det knyttes håp til av stykkets øvrige aktører, men Johannes blir den alternative røst og uttaler anklagende overfor de andre: "*Her står dere vergeløse overfor døden som nakne fugleunger i skjebnens kattelklo! Dere klynger dere til tynne hedningspekulasjoner og selvlaget mennesketrost. Og likevel var det for dere at Kristus levde, døde og sto opp. Det var til dere han hentet Ordet ...*"

Inger dør, og ved hennes dødsleie vil Johannes vekke henne opp, men han trenger hjelp. Han trenger en som kan *tro*. Han finner ikke noen tro blant de voksne. Bare halvhjertethet og selvhjulpenhet, som ved dødeleiet viser seg helt avmektig.

Da kommer Maren fram – et barn. Og barnet er bærer av den tro som Johannes lette etter, og underet skjer. Inger vekkes opp fra de døde.

III. Troen på Jesus Kristus

Erfaringer og realisme er vel og bra. Virkelighetsflukt er ikke bra. Vi skal tale sant og realistisk om liv og død. Men den barnlige troen på Jesus Kristus sprenger rom for det kristne håp og den kristne tro på at vi tilhører ham som har all makt i himmel og på jord. Vi tror virkelig at Gud har gjestet sitt folk. Vi tror på den korsfestede og oppstandne Herre og frelser. Våre liv er enkens gravfølge, men vi har i våre liv møtt Kristus og hans følge – Kirken – og vi vil vandre videre preget av den virkelighet som

Kristus har kommet nær med, den virkelighet som sprenger den uvirkelige grense og åpner virkeligheten opp for oss på ny.

Salmeforslag

Inngangssalme

570 Syng for Herren, hele verden!

Hovedsalme

860 Å salige dag som i håpet vi venter

Før preken

331 Kom, kom og hør

Etter preken

187 Deg være ære

Offertoriesalme

195 Livet vant dets navn er Jesus

Under nattverd

842 Min største hjertens glede

Slutningssalme

196 Døden må vike

DAG ØIVIND ØSTERENG

Prest



Mikkelsmesse

29. sept 2012

Prekentekest: Luk 10,1–2.16–20

Lesetekster: Sal 91,1–2.9–16; Åp 12,1–2

Betraktning

Engledagen?

To spørsmål

a) Har jeg noe forhold til engler? Tja... Om jeg har hatt det, har jeg visst vokst fra det.

Det er lettere å svare på:

b) Har Bibelen noe forhold til engler? Utvilsomt. Og for Bibelens mennesker var englene ikke henvist til barnekammeret.

Men også der lå englenes kjørekontor på himmelsiden. Der var ikke noe menneske sjef. Heller ikke Bibelens mennesker bestilte englebesøk eller englesyner. Englene ble ikke styrt fra jorden. Englenes kjøretøyer er fra himmelen og til oss. Den andre veien kan jeg gå rett inn – uten engler (eller helgener) i mellom. "La oss derfor frimodig tre fram for nådens trone,..." (Hebr 4,16) Og det har jeg gjort. Men noen engel andre veien har jeg ikke sett. Er det fordi jeg har lagt den muligheten bort? Eller fordi jeg ikke har trengt det? Har ikke englene hatt meg på sin ordreseddel? Eller er det bare jeg som ikke har sett dem?

Engler kan være så mangt. Fra Draumkvedets middelalderverden til Henrik Wergelands Aftenbønn:

"26. Ded var sankte såle Mikkjel/ han blés i lur'en den lange,/ og no skal alle synde-sjælinne/ fram til domen stande!/ I broksvalinn/ der skal domen stande.

28. Og ded var sankte såle Mikkjel/ han vóg i skålevigt,/ so vóg han alle synde-sjælinne/ hen til Jesum Krist./ I broksvalinn/ der skal domen stande." (v/Maren Ramskeid nedskrevet av M. B. Landstad. Den store Lyrikkboken. De norske Bokklubbene A/S 1998.)

Oppe i svalgangen av skyer, broksvalinn, formidlet erkeengelen Mikael, sankte såle Mikkjel, dommen. På mange primstaver var skålvekta tegnet for Mikkelsmesse.

"Aftenbøn

Naar jeg legger meg til Hvile,/Trætten Engle om ,mig staae:/ Tvende ved min Højre smile,/Tvende til min Venstre gaae,/ To paa Vagt ved Hovedpuden,/ To ved Foden desforuden,/ To mig dække,/ To mig vække,/ En mig

viser/ alle Himlens Paradiser.” (Henrik Werge-land, Folkeutgaven, Oslo 1961).

”Disse realitetene kan kanskje fortone seg fantasifulle og eventyrlige i et moderne velstands- og velferdssamfunn. - - Religion og gudstro – kristendommen medregnet – later til å spille en marginal rolle hos folk flest. I denne situasjonen kan troen på engler og demoner synes livsfjern og uvirkelig. – [men] ikke alle nøyer seg med å leve innenfor en rent sekulær livshorisont -. – den nyreligiøse oppblomstringen de senere årene tyder på at folk ofte forbinder mer med engler og demoner enn for bare en mannsalder siden. - Ordet engel kommer fra det greske *angelos*. Det betyr budbærer, sendebud. I Bibelen opptrer englene som budbærere og formidlere mellom Gud og mennesker. Vekten ligger på deres oppdrag og funksjon, ikke på deres skikkelse og utseende. Som regel viser de seg i *mannlig* skikkelse og *uten* vinger. - - Det hindrer ikke at englene er i stand til å bevege seg fritt i luften. - - I samme lei fremstilles seraffer og kjeruber, engleliknende vesener, *med* vinger.

Hovedsaken i Bibelens omtale av englene er likevel ikke deres personlige utstyr, men deres guddommelige tjeneste. – formidlere av guddommelig åpenbaring, -- å tilbe og lovprise Gud i himmelen – beskytte og hjelpe menneskene på jorden. I kirkekunsten i den tidlige oldkirken avbildes englene som ung menn. Først på 300-tallet tegnes de med vinger. I middelalderen males englene ofte med geistlig embetsdrakt. På 1400-tallet kan engler fremstilles i kvinnelig skikkelse eller som barn.” (Ragnar Skottene: Kristne symboler. Verbum 2002)

Teksten

Beretningen om at Jesus sender de syttito, faller hos Lukas sammen med at Jesus og Lukas-evangeliet vender ansiktet mot Jerusalem, 9,51ff, og forutsigelsen av hva som skulle hende ham der, 9,44f. Kretsen av dem som skal bære Jesus og hans gjennombrytende gjerning ut, blir nå utvidet. Først de tolv, 9,1ff, nå de syttito, 10,1f, som ble sendt ut i trettiseks lag. De får instruksjoner og fullmakter på linje med det de 12 fikk. Fotnoten i vår nye oversettelse peker på at tallet 72 (noen håndskrifter har riktignok bare 70) peker på at tallet kan sam-

svare med jødisk tradisjon på antall språk eller nasjoner i verden; jfr. 1 Mos 10 og 11,1ff. De 72 indikerer i så fall en verdensmisjon som videreføres igjennom Jesu oppdrag, Luk 24,47, og som utfoldes videre i annen del av Lukas-verket, Apostelgjerningene.

Vekten i avsnittet ligger på Jesu oppdrag og instruksjonene, ikke på beretningen fra misjonsreisen. Men indirekte forespeiles de ikke bare suksess, men også avvising og lunken mottagelse. Lukas gir oppdraget en karakter av forberedelse for Mesterens egne besøk, ”hvert sted som han selv skulle besøke,” 10,1c. Misjon har fra begynnelsen av karakter av frelse og konflikt og eskatologisk perspektiv i møte med djevelske krefter.

Dette understrekes videre i det som berettes fra tilbakekomsten, v 17ff. De onde ånder drives tilbake, men er fortsatt en levende realitet. Og prosjektrapporten avlegges for ham som i dobbelt forstand er Kyrie, Herre, deres leder og også Herre over de onde åndene. Avsnittet innledes og avrundes med *glæde*, v 17.20, men ondskapens realiteter fastholdes. Makten over de onde ånder er knyttet til Jesus: Det skjer når hans navn nevnes, v 17.

Hvordan Jesu bemerkning om Satans fall, v 18, skal forstås og plasseres, er mer gåtefullt. Så han Satans fall knyttet til deres forkynnelse og utøvelse av Jesu fullmakt? Eller ser han i ånden noe som skjedde tidligere, knyttet til hans fremtreden i verden, eller noe som ville skje ved hans død og oppstandelse? Eller er det noe som er knyttet det til overmot (eller hovmod) som kan spores i at de har overdrevent fokus på det de har fått være med å utrette? Dette passer inn med den følgende del av Jesu kommentar: Her gjelder det å fastholde riktig fokus. Det avgjørende perspektiv er ditt gudsforhold, at ditt navn står i Livets bok, Åp 3,5, ikke hva du har fått være med å utrette. Da betyr Satans fall ikke hans detronisering, men tvert om at han dukker opp midt i denne gledesund.

Forkynnelsen av Jesus i denne verden settes inn i en høyst jordisk virkelighet der de skal bære vitnesbyrden om Jesus ut i denne verden. Samtidig avsløres en virkelighet bak og over vår egen, der vi får se åndskampen og åndekampen som ligger bak.

Preken

Dagens engletekster flytter fokus fra *englevakt* til *englekamp*.

Salmeteksten er jo en tekst om englevakt, samtidig som den senere blir en del av Jesu kamp med djevelen, der fristeren snur gudskordet rundt og bruker det i ondskapens tjeneste, Luk 4,10f. Lektieteksten går rett inn bak forhenget og skildrer Mikael's kamp med dragen som kastes ut. Det er et hovedavsnitt bak mikaelstradisjonene. I denne sammenheng kan vel evangelieteksten for dagen sies å forfølge noe av denne linje, selv om det ikke er noen tekst om engler. I alle fall ikke de gode sådanne.

Kunstneren Elisabeth Helvin har laget statuer av en tankevekkende engleskikkelse: en engel forsynt med boksehansker, røde, store og tydelige slåshansker. Hun står med ansiktet vendt halvt oppover (mot Gud?) og gjør seg klar til boksekamp. Den utradisjonelle bildebruken setter mine tanker i sving, til jakobs-kampen: "Du har kjempet med Gud og vunnet," 1 Mos 32,44ff, til jobskampen og til Jesu egen Getsemane-kamp, der de samme hendene som holdt pilsken da han ryddet tempelgården, folder seg i bønnekamp så svetten kom som bloddråper. Boksekamp og bønnekamp. En engel med boksehansker. Den bryter med de idylliserte englebilder og all lettvint tale om englevakt, som ofte bare er et annet uttrykk for hell i uhellet, tilfeldigheter som av og til faller ned på fordelssiden, men som ikke har noe å si om alle de gangene det gikk (og går) uopprettelig galt. Hvorfor skal vi blande englene bort i det?

Englene erstatter ikke vår oppgave! Vi skal be høstens Herre drive arbeidere ut i sin høst. Da sendte han mennesker, ikke engler, Luk 10,1: Han sendte *dem* ut. Englene skal hjelpe oss til å fullføre den oppgave vi står i.

Engledagen skal ikke brukes til å ta fra noen erfaringer og troen på engler. Det skal vi ta i mot og behandle med respekt. Men de engler som har vært sendt meg, har hatt både navn og adresse midt i blant oss.

Det er en viss tradisjon for å koble Mikkelsmesse og Høsttakkefest. Ikke minst med de tekstene som er i år, på 2. rekke, er dette en halsbrekkende øvelse som verken tar engledagen eller innhøstningsfesten på alvor. Skal vi

ha høsttakkefest, får vi velge tekster som går til det.

Prekensisse

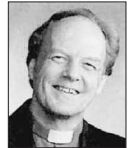
Engledagen forteller

- ikke om englevakt (i den lettvinde, tabloide utgaven).
- Men om englekamp (Dagen gir oss anledning til å ta åndskamp og åndelig virkelighet på alvor).
- Derfor handler den også om englevakt (slik Jesu Getsemane-kamp blir avrundet med englebesøk).

Gudstjenesten

I forbindelse med Rundskriv fra Kirkerådet om Mikkelsmesse, finnes også en salmeliste over mulige englesalmer og englevers. De fleste handler om himmelkor og engleskarer der oppe. I tråd med føringene foran vil jeg lete etter noen som har litt andre vinklinger. Brorsons NoS 106 er jo en vandring gjennom troslivet, der han også ser englene ved sin side. V 4 er et vakkert vers som samtidig viser hvor lett ordene blir for store og ubeskyttede: "og ingen rører meg et hår." – et poeng som prekenen nettopp kan utnytte. I NoS 479 er temaet (engle)vakt behandlet i en setting av inderlig alvor og glede: "... livd for mi sjel, den tryggaste vakt, ...", milevis unna lettvint snakk om englevakt. Jfr. tonen i NoS 573 og 497.

ØYSTEIN I. LARSEN
Biskop emeritus



18. søndag i treeningstida

30. september 2012

Preiketekst: Matt. 8,5-13

Lesetekstar: 1 Kong 8,41-43; Rom 15,25-33

Tru sprenger grenser.

Til dagen:

Denne søndagen, som kjem etter hausten sin oppstodedag, har som tema at Gud møter oss når vi er sjuke og treng trøyst. I den nye kollektbøna for dagen bed vi om at Gud skal lide med oss og hjelpe oss til å leve i forventning om at alt skal bli nytt. Vi kan jo ha denne bøna med oss når vi skal gå inn i preiketeksten og finne ein tolkningsnøkkel til den.

Til teksten:

Jesu møte med offiseren i Kapernaum er ei underforteljing, men samstundes ei forteljing der Jesus inkluderer dei som ikkje tilhøyrer Israelsfolket, i Guds rike.

Det første fokuset, der den lamme guten blir frisk, viser ein interessant samanheng mellom helbreding og tru. Vi ser at det er ikkje den sjuke si tru det er snakk om, men trua til herren hans. Altså er ikkje underet ei løn for sterk tru eller ein automatisk følge av trua. Underet er heller ei Guds gåve inn i ein samanheng der trua er verksam. Det er eit teikn på Guds rike. Og når Jesus setter dette i samanheng med det himmelske måltidet i lag med Abraham, Isak og Jakob, så skulle vi ikkje vere i tvil om at heile situasjonen er ein demonstrasjon av Guds rike.

Interessant er det at Jesus lover å gjere tenaren frisk før offiseren begynner å argumentere. Argumenta kjem først når mannen forstår at Jesus, ein jøde, vil komme heim til han, ein heidning. Offiseren blir overvelda og tydelegvis redd for at Jesus skal gå for langt i å bryte grenser. Han vil jo berre at tenaren skal bli frisk.

Det andre fokuset i forteljinga, det at Jesus opnar gudsfellesskapet for andre enn jødar, er kan hende det viktigaste i teksten. Det er også det teologisk mest utfordrande. For samstundes med at Jesus opnar opp, så kjem han med sterk kritikk av arvingane til riket, Guds utvalde folk. Gjennom historia veit vi at nettopp denne bibelteksten har vore brukt som grunn-

lag for antijødiske eller antisemittiske teoriar. Også i dag har mange kyrkjer og teologar det ein gjerne kallar erstatningsteologi. Det vil seie at etter Jesu tid, er jødane forkasta som Guds eigedomsfolk og erstatta av den kristne kyrkja. Dette temaet tar Paulus grundig opp i Romarbrevet. Hans forståing er tydeleg at jødane ikkje er forkasta som Guds folk, men at heidningane i Kristus blir innpoda i vintreet slik at dei på ein måte blir jødar. Den paulinske tanken harmonerer godt med måten Jesus omtaler himmelen: Der skal folk komme frå aust og frå vest og sitte til bords med dei jødiske patriarkane. At det finst arvingar som blir kasta ut i mørket, er også eit faktum. Det understrekar det radikale i å vere med i Guds rike. Det er ei gåve du må ta imot i tru enten du er jøde eller heidning.

Til preika:

Det er haust rundt oss. Naturen er på veg til å gå i dvale. Eg blir gjerne litt vemodig om hausten. Samstundes kjenner eg at det kan vere godt å kvile etter ein aktiv sommar og hektisk arbeidsdag. Eg går fort forbi avisstativa der Dagbladet igjen prøver å fortelje meg kva eg skal gjere for å halde meg rynkefri og ung, sprek og sexy. Naturen minner oss alle om at vi er menneske som kan bli sjuke, som kan bli gamle og døy. Da er det ikkje overflata som tel. Det er viktigare ting på spel. Kven er eg, og kvar høyrer eg til?

Offiseren i Kapernaum var ein framand. Han hørde ikkje til mannen frå Nasaret sitt folk. Men han var eit godt menneske. I alle fall hadde han omsorg for tenesteguten sin og ville at han skulle bli frisk. I omsorga for guten som kan hende var slave, viste han også at han hadde tru. Det var ikkje ei tru som noko han kunne vise fram. Det var ei tru som eigentleg var eit tomrom, ein mangel. Han trengte hjelp. Denne trengande trua er i slekt med den trua som eit lite dåpsbarn på nokre månader har. Ei slik tru kan ikkje målast og er berre enormt stor. Offiseren si tru var så stor at ho romma den unge guten som var sjuk. Jesus gjorde noko heilt utruleg. Han helbreda ikkje guten som om han var ein lege som stilte diagnose og gav medisin. Nei, han inkluderte offiseren og tenaren hans i Guds rike og gav dei nye fedrar. Abraham, Isak og Jakob. Det at guten vart frisk,

var berre eit teikn. Det store underet var at den framande og tenaren hans fekk ei ny slekt, nye røter. Dei var no ein del av Guds utvalde folk.

Eg kjenner ein gut som alle synest burde ha blitt frisk. Han var nok blitt glad sjølv òg om han plutselig kunne løpe omkring, gå på fjelltur eller sparke fotball – og ikkje minst finne ord til alle tankane som har inni seg utan å få ut. Denne guten kunne nok hatt godt av eit lite under. Men det som betyr aller mest for han, er å ha rundt seg dei han er glad i. Då veit han at han høyrer til ein stad. Han er utvald.

Denne haustsøndagen når naturen minner oss om at alt er forgiengeleg, ønskjer eg å fortelje dei som kjem til kyrkja, at Jesus mest av alt vil inkludere dei i Guds rike. Han vil velje dei ut til å tilhøyre han. Han kan til og med helbrede sjukdommar for ei kort stund, om det trengs. Men det viktigaste av alt er at han vil gje oss sin kjærleik. Og vi, vi skal berre pakke ut trua vår, kle av oss prestasjonane og tankane og det vi skjuler oss bak slik at den trengjande trua kjem fram.

EVEN BORCH
Prost i Brønnøy

19. søndag i treenighetstiden

Søndag 7. oktober 2012

Prekentekest: Joh 7,14–17

Lesetekster: 5 Mos 30,11–15; Rom 2,13–16

Teksten

Prekentekesten er et kort tekstavsnitt. Handlingen utspiller seg i Jerusalem under løvhyttefesten, og på selveste tempelplassen står Jesus frem som en rabbi og underviser folket. De er forundret over at han er så lærd, og lurer på hvordan han kan ha fått sin opplæring. I vers 20, rett etter prekentekest, brygger det opp til strid, og tonen blir nesten fiendtlig når Jesus så blir beskyldt for å være besatt. Folket i Jerusalem diskuterer videre om han kan være Messias, og senere fortsetter Jesus med å lære på tempelplassen. Dette fører til mer sinne og forbitrelse blant fariseerne og overprestene, og folket spekulerer videre om hvem i all verden Jesus kan være. I versene før prekentekest har brødrene til Jesus oppfordret ham til å vise sine gjerninger åpenlyst, og Peter har gitt sin bekjennelse til at Jesus er Guds Hellige, i 6,68f.

Prekenen

Det er lite tillitt å spore blant tilhørerne til Jesus; hvordan er det da med oss? Prekenen bør ha som ambisjon å vekke tilliten hos tilhørerne.

Vi mennesker har fått bud å leve etter. Dette er ikke kjedelige gamle leveregler, men nødvendig hjelp for at vi skal kunne leve godt sammen. Etter at synden kom inn i verden, er vi avhengige av en rettesnor og moral som kan vise oss hva som er det gode. Dette betyr ikke at mennesker som ikke er kristne, er uten moral, eller at de lever uansvarlig. Når kristendommen taper terreng i samfunnet, blir det ofte fremstilt som om samfunnet forfaller. Men mennesker med annen tro kan også ha mye god moral, og kristne er ikke andre moralsk overlegne. Ofte vil kristne og annerledestroende dele mange felles verdier for hva et samfunn skal bygges på. Romerbrevsteksten minner oss på at alle mennesker kan ha en tydelig samvittighet selv om det varierer hvilke krav og verdier som utgjør samvittigheten. Når Paulus framholder at det som gjelder, er faktisk å gjøre det loven sier, da må vi også se at det finnes mange i dag som står i det godes

teneste, og som også utfører Guds bud. Dessverre tenker de sjelden over at dette skulle være å utføre noe mer, ja, at det også kan være en gudstjeneste. Kirken og de kristne må glede seg over alle mennesker som gjøre det gode, og når alle positive krefter kommer sammen, og mennesker anstrenger seg for å få til det som også kan være Gud lov. Som kristen er det mange muligheter til å bygge et samfunn i samarbeid og sameksistens med andre mennesker, uavhengig deres tro eller livssyn.

Men kirken kan ikke stoppe der. Omvendelse må også denne søndagen bli et nødvendig tema. Det finnes grenser for hva menneskelig erkjennelse kan oppnå. Vi må også være interessert i å spørre etter hva Gud vil, og dette er noe Jesus vil åpenbare for oss. Et møte med den oppstandne Kristus trenger også mennesker i dag å oppleve. Det handler ikke bare om hva vi gjør og klarer å oppnå, men også om hva som bor i vårt indre, og om vi lar oss bli preget av Jesus innenfra.

Fritid, interesser og opplevelser er viktige i dag, men Jesus må også få en mulighet til å prege oss, og vi må ville bruke tid med Jesus slik at han kan prege oss. Det må være noen holdepunkter i livet vårt som gjør at vi forholder oss til Jesus som den kilden hvor vi kan hente livskraft fra. Her er det regelmessige viktig: Fadervår, kveldsbønn, gå på gudstjeneste eller bruke tid sammen med andre kristne i en bibelgruppe. Dette må få være en helt naturlig del av hverdagen vår.

Vi må ikke holde oss selv tilbake, for Gud ønsker ikke å være fjern fra oss mennesker. Gud har ikke trukket seg tilbake og latt verden fare for seg selv. Gud er opptatt av denne verden og ønsker å bringe denne verden tilbake til seg. Derfor sendte han Jesus til jorden, og derfor ble Gud menneske. Jesus lærte oss Fadervår med bønnen "la din vilje skje". Det handler om å stå imot andre stemmer, og å bli preget av Guds stemme.

"La din vilje skje," betyr ikke at vi blir passive og slutter å leve, men det betyr å leve annerledes. Når Den hellige ånd får prege oss og vår samvittighet, er vi satt i forandring. Da er ikke Guds vilje heller en fremmed tale eller noe som det gjelder å underkaste seg. Når mennesker drevet av Guds kall velger en spesiell vei for livet, handler det ikke bare om at man forsaker

noe, men at man får noe mer igjen. Et liv i sølibat, et liv i en kristen orden, et misjonærkall kan virke rart for mange utenforstående, men ofte er Guds kall også blitt til en egen drivkraft, noe man selv er fylt av og ønsker. Man velger riktignok noe bort, men det er ikke for å ha det vondt, men for å kunne fokusere og hengi seg til en teneste.

Den som vil velge det gode, må likevel alltid prioritere. Å gjøre Guds vilje betyr at vi må være villige til å velge bort noe annet. I vår tid og i vårt land er det så mange muligheter og så mye vi kan velge mellom. Vi trenger Guds hjelp til å klare å gjøre de gode valgene. Ikke alle valg og fristelser er dårlige, men mye kunne vi klart oss uten, og kanskje likevel hatt det vel så godt.

Gud har tillit til oss mennesker. Å gjøre Guds vilje handler om å våge å oppsøke Gud i den tro at Guds ønsker for mitt liv også er til det beste for meg og for mine medmennesker. Gud kjenner oss som dem vi er, innerst inne, vet våre svakheter og feiltrinn, men ønsker også å gi oss en ny start.

Prekendisposisjon

- La livet ditt bli preget av de som gjør det gode!
- La livet ditt bli preget av Jesu ord!
- La ditt liv hvile i Guds tillit!

Salmer

415 Du Far og Herre, du som rår
704 Løst fra gamle trelldoms bånd
319 Min hyrding er vår Herre Gud
408 Jesus åpne du mitt øre
656 Vår lovsang skal møte deg
549 Guds ord det er vårt arvegods

MARTIN AALEN HUNSAGER
kapellan Åsane



NYHET! NORDISK NYBROTTSARBEID!

Alf B. Oftestad

Kirke – fellesskap – omsorg

Diakonienes historie med blick på Norden Bind II og III

Diakonien fra aposteltiden til middelalderen er behandlet i bind I (Luther Forlag 2001).

Foreliggende arbeid består av to bind. Det første drøfter reformasjonstiden, både på luthersk, reformert og romersk-katolsk mark (bind II). Det andre gjennomgår diakoniforståelsen i de påfølgende epoker, nemlig ortodoksien, pietismen og opplysningstiden (bind III).

“Alf B. Oftestad har i en mannsalder vært med på å utvikle og prege det som i dag er den bærende forståelse av diakoni i Den norske kirke. Forfatteren fører oss i dette bindet inn i reformasjonstiden og de påfølgende epokers kamp for barmhjertighet og diakonal omsorg, alt med også vekt på Norden. Jeg anbefaler boka til alle som vil forstå hva diakoni er.”

Tormod Kleiven, forskningssjef/førsteamanuensis, Høyskolen Diakonova

“Enhver med engasjement i diakoni på ett eller annet plan, bør ha gjort seg kjent med denne boken.”

Fredrik Grønningseter, biskop emeritus

“Alf B. Oftestad fortsetter i bind II og III sin grundige gjennomgang av diakoniens historie. Det er nybrottsarbeid som her gjøres i norsk sammenheng, og det utgjør en faglig hjørnestein innen faget diakonihistorie. Boka skaper også en inspirerende bakgrunnsforståelse for dagens diakonale arbeid.”

Olav Fanuelsen, Olav Fanuelsen, prorektor, Diakonhjemmets Høgskole



Kr 449,-

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO



UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), sokneprest Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Kristin Moen Saxegaard.
Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og sendes på e-post til ovenstående adresse.

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669
Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post).

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
 2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1 000,- +mva
 3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2 000,- +mva
 4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2 000,- +mva
 5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2 500,- +mva
 6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3 000,- +mva
 7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5 000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1 500,- +mva

ISSN 0332-5431

